

odstraňování komunikačních bariér mezi příslušníky policejních sborů s anglicky mluvícími migranty, ale též o problémech trestné činnosti obchodování s lidmi v romských komunitách. Nakonec je pozornost věnována i problematice domácího násilí ve společenství národnostních menšin či trestné činnosti potlačující náboženské svobody, prevenci kriminality s ohledem na národnostní menšiny, respektive přístupy při vytváření podmínek vzájemné tolerance v národnostně smíšené společnosti.

Sborník přináší zajímavý vhled do aktuálních témat, která jsou v centru pozornosti příslušného odborného týmu APZ se zaměřením na bezpečnostní politiku i fungování veřejné správy s ohledem na postavení menšin. Cenným přínosem

je, že pojednání směřují v mezích možností i ke srovnávání situace na Slovensku a v českých zemích.

Na prezentaci přístupů k řešení menšinové problematiky, o nichž sborník pojednává, lze sice v mnoha případech pohlížet jako na otevřené otázky, nicméně v oblasti politické praxe může soubor příspěvků posloužit i jako cenný metodický materiál. Vzhledem k tomu, že otázky menšin a migrantů vnímá v současnosti citlivě široká veřejnost, bylo by vhodné, kdyby sborník, zabývající se možnými přístupy řešení, měl větší publicitu a nebyl omezen nízkým nákladem (pouze 70 výtisků) jen jako interní tiskovina.

Andrej Sulitka (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Barbora Půtová (ed.), Identity, Tradition and Revitalization of American Indian Cultures. Karolinum, Praha 2017, 231 s.–

Přehledy obhájených diplomových a dizertačních prací ukazují, že se zájem studentů etnologie na českých univerzitách v dnešní době obrací spíše k aktuálním problémům společnosti (střední) Evropy než do exotických prostorů mimoevropského světa. Přesto se v prostředí domácí etnologické/antropologické komunity stále najde dostatek těch, kdo se vydávají ve stopách zakladatelských osobností disciplíny ke kulturám zásadně odlišným od jejich vlastní. Výsledky badatelského úsilí třinácti z nich shrnuje recenzovaný sborník, poněkud opožděný výstup stejnojmenné konference uspořádané v roce

2013 na půdě Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Soustředí se na jeden region, na americký kontinent, a na jeden typ společenství (jeho původní obyvatel), ovšem ve velmi širokém záběru. Výběr textů zahrnuje Ameriku Severní i Jižní; přestože z hlediska časového vymezení byla pozornost věnována především 20. a 21. století, najdeme v knize také blok textů věnovaných mytologii a v jeho rámci příspěvek pojednávající o případové studii z předkolumbovské doby.

Problematika (re)konstruované kulturní identity, hledání spojení s minulostí a testování platnosti tradičních konceptů

tváří v tvář aktuálním problémům byla v minulých dvou dekádách v antropologickém bádání velmi frekventovaná. Propojení „akademického“ testování konceptů a teorií s reflexí aktuálních problémů společnosti, které v globalizovaném světě hledají své místo a budoucnost, činí takové studium atraktivním, zároveň ale velmi náročným. Je vynikající, že se čeští etnologové do těchto diskusí zapojili – tím spíše, že sebevědomě své závěry prezentují v angličtině a nabízejí je tak ke kritice a dalšímu využití mezinárodní odborné veřejnosti. Důležité je také zastoupení autorek a autorů mladší generace v publikaci, doktorandů a postdoktorandů prezentujících své originální výzkumy.

Bohužel je ale očividné, že kniha vznikala bez pevného redakčního vedení. Postrádá koherentní úvod (nad rámec prostého vyjmenování příspěvků v pořadí, v němž byly zařazeny), který by identifikoval klíčové koncepty, metodologické přístupy a především otázky, na něž měla publikace přinést odpověď a které by jednotlivé autory směřovaly ke společnému cíli, byť ne nutně ke sdíleným závěrům. Skutečně se jedná jen o sborník textů vzniklých nezávisle na sobě, nikoli o „kolektivní monografii“, jakkoli editorka knihu právě takto hned v první větě úvodu charakterizovala. Jediné explicitní vymezení rámce pro jednotlivé příspěvky vychází z názvu projektu, ovšem pojmy „identita“ a „tradice“ si každý z autorů pojímá po svém.

V tomto smyslu není na škodu zastavit se u obálky, ozdobené jednou z mnoha fotografií Edwarda Curtise. Vážná mužská tvář rámovaná pěřovou čelenkou patří k vyobrazením, kodifikujícím obraz „mizející vznešené rasy“ severoamerických prérií tak jak se ustavil v obecném

povědomí i v antropologickém diskurzu 20. století. Může jít samozřejmě o utajený vtip, neboť kultura, již fotografie dokumentuje, byla v okamžiku svého zániku stále velmi nedávným produktem dynamického procesu kulturního střetu na půdě Nového světa. Spíše ale obálka vyjadřuje konzervativní vnímání „tradice“, podobně jako jsou knihy o tradici české stále ještě uváděny idylickým vyobrazením nazdobeného vánočního stromku nebo velikonoční mrskačky. Paradoxem je, že mnoho – i když ne všichni – z autorů do tohoto sborníku přispěvších takovéto pojetí nevyznávají. (Zde je možné vyzdvihnout příspěvek Zuzany Marie Kostičové, již výše zmíněný. Jedná se o text věnovaný aztéckému náboženství předkolumbovské doby, jenž velmi dobře ukazuje, že problematika konstruované tradice není specialitou kultur zasažených evropským koloniálním a postkoloniálním tlakem, ale integrální součástí vývoje jakýchkoli lidských společností.)

Nevyrovnané a editorsky neujasněné je také pojetí textů do sborníku zařazených. Spektrum sahá od přehledových textů, jejichž ambicí bylo spíše shrnout fakta než přinášet originální závěry (Olga Vilímková o Guatemale), přes vynikající, teoreticky zakotvené případové studie, ať už pojaté v nejlepší tradici antropologických analýz komunit (Radoslav Hlúšek a jeho text věnovaný Nahuům v centrálním Mexiku), nebo inovativně (Livia Šavelkové o lakrosu jako klíčové složce identity moderních Irokézů), až po spíše popularizační vstupy (Yvonna Fričová a její text o Indiánech Čamakoko v Paraguaji). Tato kolísající úroveň ztěžuje četbu knihy v jejím celku.

Na druhé straně zajímavé oživení představuje čtrnáctý příspěvek Shuana

Pattersona, příslušníka etnika Puyallup ze severovýchodního pobřeží Severní Ameriky, jenž shrnul své zkušenosti v oblasti kulturní produkce a kulturního managementu v rámci kmenových společenství. Jeho text zároveň otevírá některé palčivé otázky týkající se etiky a širšího kontextu antropologických výzkumů, reprezentace společenství a jedinců, kteří sami mohou a často chtějí komentovat své vlastní

tradice, ne vždy je jim ale z nadřazené pozice „vědeckého výzkumu“ nasloucháno. Vedle mnoha zajímavých dílčích výstupů v jednotlivých statích pokládám právě tento apel „skutečného Indiána“ za pádný důvod, proč recenzovaný sborník jednoznačně doporučit všem zájemcům o (nejen) antropologii amerického kontinentu.

Markéta Křížová (FF UK Praha)

Ladislav Špaček, *Etiketa. Moderní etiketa pro každého. Mladá fronta, Praha 2017, 369 s.-*

Etiketa a její pravidla jsou zcela samozřejmou součástí společnosti, nicméně i když v důsledku výchovy nemáme obvykle problém pochopit, jaká slova nepatří k pozdravu, jen stěží lze stejnou měrou očekávat pochopení toho, jaký tvar má mít límeček košile. Naštěstí v tomto oboru existují virtuosové, mezi něž bezpochyby patří bývalý hradní ceremoniář Václava Havla – Ladislav Špaček – autor celé řady publikací o současné etiketě. Nejsoučasnějším plodem jeho práce je kniha *Etiketa*, která se hned pod titulem honosí superlativy: největší – nejnovější – nejobsáhlejší, v čemž nijak nepřehání: rozhodně je největší a nejobsáhlejší, navíc vyšla v loňském roce. Knize lze k dobrému přičíst její přehlednost, dobře zpracované ilustrativní fotografie i poměrnou jasnost, jako publikace, která má dát každému pro danou příležitost přehled o jeho společenské roli, povinnostech i úboru je více než dobrá. Pro uživatele, který chce etiketu pochopit, nikoliv pouze nahlédnout do soupisu pravidel

před návštěvou například rautu, je však Špačkova *Etiketa* knihou veskrze podivnou, tápe totiž v úplných základech.

Knihou zjevně nemá být publikací filozofickou, ale populární, přehledovou, nelze u ní tudíž pedanticky lpět na drobnostech. Avšak i čtenář bez zájmu o filozofickou podstatu oboru, který se kniha v doprovodných textech na konci každé kapitoly vehementně snaží vysvětlit, bude zmaten. Hned v jejím úvodu totiž najde tvrzení, že „Pravidla etikety mají vyšší sílu než zákony, které přijímají parlamenty. Nelze je totiž zrušit“ (s. 5). To je jednak hrubý omyl (pravidla etikety nelze zrušit především proto, že je nikdy nikdo nepřijal), autor se ale navíc dušuje, že s těmito nepsanými pravidly nikdo nehne (s. 269), zároveň nás však upozorňuje, že „etiketa není nic neměnného“ (s. 59). Dále i tituly textů snažících se etiketu vysvětlit slibují mnohé, avšak najdeme v nich pouze moralizování a mravokárné povzdechy ve stylu Cicerova: *O tempora, o mores!* Až